

Sosyal Bilimlerde Yayın Performansı ve Akademik Veri Merkezi Önerisi

Ö Z E T

Ülkemizin özellikle sosyal bilimler alanındaki yayın performansı, potansiyelinin çok altında bir seyir izlemektedir. Bu durumun kaynağı olarak dil, araştırma bütçesi eksikliği, akademi dışı sektörün akademik yayın yapmaya ilgi duymaması gibi farklı nedenler ileri sürülebilir. Çalışmalarda kullanılabilir veriye ulaşma problemi de bu nedenlerin en önemlilerinden biridir. Çalışmada öncelikle ülkemizin akademik yayın performansı kısaca değerlendirilmektedir. Ardından sosyal bilimler alanında yayın performansına etkisi bakımından veri problemlerine dikkat çekilmektedir. Veri probleminin çözülmesinin akademik performansa katkısı tartışılarak araştırmacıların güvenilir ve kullanışlı veriye ulaşmalarını sağlayacak Akademik Veri Merkezinin kurulması önerilmektedir.

ATIF: Yiğit, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Yayın Performansı ve Akademik Veri Merkezi Önerisi* (Politika Notu No. 10). İstanbul: İlimi Etüdler Derneği.

Y A Z A R H A K K I N D A

1981 yılında Malatya'da doğan Fatih Yiğit, ilk ve orta öğrenimini Malatya'da tamamlamıştır. 2001 yılında Marmara Üniversitesi İşletme (İngilizce) Programına başlayarak 2006 yılında yükseköğrenimini tamamlamıştır. "Bütçesel Katılım ile İş Tatmini Arasındaki İlişkide Rol Belirsizliğinin Ara Değişken Etkisi" başlıklı tezi ile Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsünden yüksek lisans derecesini almıştır. 2015 yılında tamamladığı "Finansal Krizlerin Şirket Sermaye Yapıları Üzerindeki Etkileri" başlıklı tezi ile de İstanbul Üniversitesi Finans Doktora Programını tamamlayarak finans doktoru ünvanını kazanmıştır. YÖK Yüksek Lisans Araştırma Burs Programı ile 2010 yılında Simon Fraser University (Kanada)'da ve TÜBİTAK

Doktora Sırası Araştırma Burs Programı ile 2014 yılında University of Hull (İngiltere)'de araştırmacı olarak bulunmuştur. 2008-2011 yılları arasında Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsünde araştırma görevlisi olarak çalışan Yiğit, 2011'den bu yana İstanbul Medeniyet Üniversitesi akademik kadrosunda görevini sürdürmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

İlimi Etüdler Derneği (İLEM)'nin temel gayesi, ilim geleneğimizi sürdüren ilim adamlarının yetişmesine zemin oluşturarak, ulusal veya küresel düzeyde ortaya çıkan sorunların çözülmesi için çalışmalar yapmaktır. Bu gaye ile nitelikli ve özgün eserlerin yayınlanması teşvik edilmektedir. İLEM bünyesinde çalışan araştırmacılar Türkiye ve dünya meselelerine yönelik politikalar üretilmesine imkân ve zaman sağlayacak pek çok çalışma gerçekleştirmektedirler. Bu bağlamda, İLEM Politika Notları bu çalışmaların neticelerinin kamuoyu ile paylaşılması amacıyla başlatılmış bir yayın dizisidir.

Adres: Sultantepe Mah. Cumhuriyet Caddesi Fıstıkbağcı İş Merkezi No:39/2 Üsküdar, İstanbul • Telefon: +90 216 310 4318 • E-Posta: bilgi@ilem.org.tr • Web: www.ilem.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İlimi Etüdler Derneği'nin yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İlimi Etüdler Derneği'ni bağlamaz.

Giriş

Türkiye’de akademik çalışmalar, gün geçtikçe daha hızlı bir şekilde artmaktadır. 1995 yılında yayın sayısına göre dünyada 35. olan Türkiye 2013 yılında 18. sıraya yükselmiştir. Bununla birlikte sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların göreceli olarak daha düşük performansta bir seyir izlemesi hali devam etmektedir. 1981-2006 yılları arasında Türkiye adresli toplam 179.179 yayın yapılmış olup Klinik Tıp alanı, 59.198 yayın ile 1. sırayı güçlü şekilde elinde tutmaktadır. Sosyal bilimler alanı ise toplam 3.136 yayın ile 24 bilim dalı arasında 14. sırada yer almaktadır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında, sosyal bilimler ve fen bilimleri alanlarındaki yayın performansları arasındaki dengenin bir göstergesi olan SSCI/SCI oranları 1/5-1/8 arasında iken Türkiye’de bu oran 1/22-1/26 arasında değişen oldukça düşük bir seviyededir. Sosyal bilimlerde ürettiğimiz yayınların sayısı dünya ölçeğinde düşünüldüğünde önemsiz düzeyde kalmaktadır. 2004-2014 döneminde dünyada sosyal bilimler alanında en fazla yayın 152.677 ile Ekonomi alanında yapılırken, Türkiye’de bu alanda yapılan yayın sayısı sadece 1.951 olmuştur.

Sosyal bilimlerdeki performans sorunu ve bunun nasıl aşılabileceği ile ilgili pek çok şey söylenebilir. Ancak İşletme, İktisat gibi alanlar başta olmak üzere sosyal bilimlerde artık kuramsal çalışmaların geçerliliklerinin araştırıldığı uygulamalı çalışmaların çok daha önemsendiği, çok daha etki uyandırdığı göz önüne alınacak olursa bahsedilen sorunun en önemli nedenlerinden birinin veri problemi olduğu söylenebilir. Türkiye’de mevcut durumda pek çok kurum tarafından veri tutulmakta olmasına rağmen araştırmacının kullanımına hazır hale getirilmiş verinin bulunması neredeyse mümkün değildir.

Türkiye’nin Bilimsel Yayın Performansı

TÜBİTAK-ULAKBİM tarafından yayımlanan araştırmaya göre en çok bilimsel yayın üreten 45 ülke arasında, 1995 yılında yayın sayısına göre 35. sırada yer alan Türkiye 2013 yılında 18. sıraya yükselmiştir. 1981-2007 döneminde yapılan toplam yayın sayısına göre ABD birinci, Japonya ikinci, Almanya üçüncü sırada yer alırken 120.562 yayın ile 26. sırada yer alan Türkiye, Norveç, Yunanistan, Meksika, Portekiz gibi ülkelerin önündedir. Sosyal bilimler başlığı altında incelenen 79 alt bilim dalının 21’inde Türkiye’nin sıralaması 30 ile 34 arasında iken 43’ünde Türkiye’nin sıralaması 20 ile 29 arasındadır. Kadın Araştırmaları, Hemşirelik, Yönetim Bilimi, Arkeoloji, Alan Çalışmaları, Asya Çalışmaları ve Etnik Çalışmalar bilim dallarında ise Türkiye’nin sıralaması 10 ile 20 arasındadır.

Alınan atıf sayısının yayın sayısına bölünmesiyle bulunan etki değerine bakıldığında ise ABD, İsviçre ve İsveç ilk üç sırayı oluşturmaktadır. ABD’nin toplam yayın sayısı, Avrupa Birliği’ne üye 27 ülkenin (AB-27) yayın sayısı hemen hemen aynı olmasına rağmen ABD’nin etki değeri (20,71), AB-27’nin etki değerinin (13,70) çok üzerindedir. Türkiye ise 4,55 etki değeri ile 42. sırada yer almaktadır. Yayın sayısına göre 26. sırada yer alan Türkiye’nin etki değerine göre 42. sırada yer alması, yayınların niteliği ve bilim dünyasına katkısı konusunda tereddüde yol açmaktadır. Bir yayının atıf almamış olması,

Yayın sayısına göre 26. sırada yer alan Türkiye’nin etki değerine göre 42. sırada yer alması, yayınların niteliği ve bilim dünyasına katkısı konusunda tereddüde yol açmaktadır.

Türkiye’de yapılan yayınlar ve özel-likle de yayınların aldığı atıflar, yeter- li düzeyde değildir.

yayının değersiz olduğu anlamına gelmemek-
le birlikte bilim dünyasına katkıda bulunmuş
yayınların çok sayıda atıf aldığı gerçeği de göz
ardı edilmemelidir.

Sosyal bilimler başlığı altında bulunan 30 bilim
dalının etki değeri sırası 35 ile 44 arasında, 32
bilim dalının etki değeri sırası 20 ile 34 arasın-
da, 17 bilim dalının etki değeri ise 20. sıranın
daha üstündedir. Türkiye’nin sosyal bilimler
alanında ürettiği yayın sayısı gelişmiş ülkelerin
çok gerisinde olmasına rağmen yayın başına
düşen atıf sayısı bakımından durum, göreceli
olarak daha iyi görünmektedir. ABD, İngiltere,
Almanya, Kanada, Fransa ve Hollanda gibi ge-
leşmiş ülkelerde sosyal bilimler alanında yapı-
lan yayın sayısının fen bilimleri alanında yapı-
lan yayın sayısına oranı 1/5 ile 1/10 arasınday-
ken Türkiye’de bu oran 1/20 civarındadır.

Bir başka araştırmaya göre Türkiye’de 1981-
2006 döneminde yayın sayısı en fazla olan 24
alan içinde ilk 5, klinik tıp, kimya, mühendis-
lik, fizik ile biyoloji ve biyokimya alanlarından
oluşmaktadır. En az yayın yapılan 5 alan ise
mikrobiyoloji, astrofizik, ekonomi ve işletme,
eğitim ve hukuktur. Görüleceği gibi en az yayın
yapılan alanların büyük kısmı, sosyal bilimler
başlığı altına giren alanlardır.

1999-2009 dönemine ait 10 yıllık verilerin ince-
lendiği çalışmaya göre, Avrupa ülkeleri arsında
İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya, en üst dü-
zey yayın ve atıf performansına sahip iken Tür-
kiye atıf performansı düşük ülkelerin bulun-
duğu grupta yer almaktadır. Türkiye, 116.296
yayın ile en fazla yayın yapan ülkeler grubunda
yer almasına rağmen etki değeri dikkate alın-
dığına sadece Romanya’yı geride bırakabil-

miştir. Avrupa ülkeleri arasında en yüksek etki
değerleri, Danimarka, Hollanda, İskoçya, İsveç
ve İngiltere’de gözlemlenmiştir.

TÜBİTAK tarafından yayımlanan ve 2004-2014
verileri kullanılarak yapılan çalışmaya göre Tür-
kiye adresli yayınların sayısının 228.856 olup bu
yayınlar 1.517.691 atıf yapılmıştır. Üniversite
yayın sayısı sıralamasında ilk üç sırayı, bünye-
sinde tıp fakültesi bulunduran İstanbul Üniver-
sitesi (14.069), Hacettepe Üniversitesi (13.457)
ve Ankara Üniversitesi (11.485) paylaşmakta-
dır. Etki değerine bakıldığında ise ilk üç sırayı
Boğaziçi Üniversitesi (11,72), İhsan Doğramacı
Bilkent Üniversitesi (10,08) ve İstanbul Teknik
Üniversitesi (9,99) oluşturmaktadır. İncelenen
228.856 yayının % 8,74’ünü sosyal bilimler ala-
nında yapılan yayınlar oluşturmaktadır. Sosyal
bilimler alanındaki yayınların ise 3.921’i Eği-
tim ve Eğitim Araştırmaları, 2.254’ü Yöneylem,
Araştırma ve Yönetim Bilimi, 1.951’i ise İktisat
bilim dallarında toplanmıştır. Etki değerine ba-
kılacak olursa ilk sıra Psikoloji-Biyolojik (14) ile
Beslenme ve Diyetetik (14) bilim dalları tarafın-
dan paylaşılırken, ikinci sırada Psikoloji (11,89),
üçüncü sırada ise Psikoloji-Deneysel (10) bilim
dalları yer almaktadır.

Veri Problemi

Yukarıda bahsedilen araştırmaların sonuçları
da göstermektedir ki Türkiye’de yapılan yayın-
lar ve özellikle de yayınların aldığı atıflar, ye-
terli düzeyde değildir. Özellikle sosyal bilimler
alanında yapılan yayınlar ile ilgili rakamlar, çok
daha zayıf durumdadır. Bu durum, dil, araştır-
ma bütçesi eksikliği, akademi dışı sektörün
akademik yayın yapmaya ilgi duymaması gibi
farklı nedenlere bağlanabilir. Ancak mevcut
problemin sosyal bilimler özelinde çözülme-
sinin önemli yollarından biri olarak, sosyal
bilimlerde uygulamalı çalışmalar yapılabilme-
sine imkân verecek verilerin sağlanması gel-

mektedir. Sosyal bilimler alanında uygulamalı çalışmaların gün geçtikçe popülerliğinin arttığı ve uygulamalı çalışmaların daha fazla atıf alacağı göz önünde bulundurulursa bu çözüm yolunun, yayın sayısına ve etki değerine ivme kazandıracağı görülecektir.

Mevcut durumda Türkiye’de ortak veri sağlayan bir kurumun varlığı söz konusu değildir. Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Borsa İstanbul gibi kurumlar başta olmak üzere pek çok kurum ve kuruluş kendi alanlarıyla ilgili veriler üretmesine rağmen bu verilerin tek bir kanaldan temin edilebilmesi için oluşturulan bir entegrasyon bulunmamaktadır. Bu kurum ve kuruluşların sunduğu verilerin de büyük kısmı, araştırmalarda kullanılabilecek formatta olmadığından bu verilerin elde edilmesi, işlenmesi, düzenlenmesi gibi faaliyetler de araştırmacıların önemli bir zamanını almaktadır.

Mesela borsada işlem gören şirketlerin mali yapılarına ilişkin bir çalışma yapmak isteyen araştırmacının temin edebileceği veri, her biri ayrı sayfalarda yer alan mali tablolarıdır. Hele bir de uzunca bir dönem üzerinde çalışılıyorsa mali tabloların formatları bile birbirinden farklı olacaktır. Esas işi literatürdeki gelişmeleri takip etmek, ülkesinin verilerini en doğru teknikleri kullanarak bilim dünyasının gündemine taşımak olan araştırmacı, elindeki tabloları, tek bir çalışma sayfasına işlemek, farklı formatlardaki tabloları standartlaştırmak ile uğraşmak zorunda kalmaktadır. Bu işe harcanacak zaman ise yoğun bir çalışma temposuyla dahi ayları bulan uzunca bir dönemdir.

Hâl böyle olunca araştırmacılar, uygulamalı çalışmalara daha az yönelmekte, uluslararası indekslerde daha az Türkiye adresli yayın çıkmakta ve böylece yayınlara daha az atıf alınmaktadır. Araştırmacıları motive edecek, farklı çalışmalar tasarlamaya yönlendirecek entegre bir veri merkezinin oluşturulması, uygulamalı

Türkiye’de ortak veri sağlayan bir kurumun varlığı söz konusu değildir.

çalışmaları hızla artıracak, özgün verilerle oluşturulacak çalışmalar bilim dünyasının daha fazla ilgisini çekecek ve atıf performansı daha yukarılara çıkacaktır.

Sosyal bilimlerde bizden çok ileride olan gelişmiş ülkelerde işler bizdeki gibi yürümektedir. Üniversite ve araştırma merkezlerinin her birinde, özelde kendi ülkelerinin genelde ise tüm dünya ülkelerinin verilerini içeren veri tabanları bulunmaktadır. Üretilen, kamuya açık tüm verilerin yer aldığı bu veri tabanları, kolayca ulaşılabilmeleri ve kullanılabilmesi için tasarlanmış olup bu amaç doğrultusunda sürekli yenilenmektedir. Böyle bir ortamda araştırmacıların yapması gereken şey ofislerinde bilgisayarlarının tuşlarına dokunarak, güvenilir veriye ulaşmak ve bunları çeşitli tekniklerle analiz ederek akademik üretimde bulunmaktır.

Türkiye’de mevcut veri problemi bazı girişimciler tarafından fark edilmiş ve yazılım şirketleri kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Borsa İstanbul gibi kurum ve kuruluşların ürettiği veriler, şirketlerin hazırladığı programlara işlenmekte ve yüklü abonelik bedelleri karşılığında abonelerine sunulmaktadır. Ancak bu şirketlerin yaptığı, verileri aynen işlemek olup zaman içinde değişen formatlardaki veriler uygun şekilde standardize edilmemektedir. Bu standardizasyonun yapılması için gerekli olan yeterli sayıda nitelikli personel istihdamı, şirketlerin yüksek kâr elde etme amaçlarıyla örtüşmemektedir. Böyle olunca, bu kanallarla elde edilen verilerin güvenilirliği konusunda da şüpheler oluşmaktadır.

Çeşitli şirketlerin sunduğu verilerin, oldukça sınırlı kalması, yeterli sayıda kalifiye personel istihdam edilmemesi ve elde edilen verilerin

Akademik Veri Merkezinin kurulması, özelde sosyal bilimler olmak üzere Türkiye'nin yayın performansını önemli şekilde artıracaktır.

güvenilirliği konusunda şüphelerin bulunması, bu alternatifin kalıcı bir çözüm olmayacağı kanaatini uyandırmaktadır. Pek çok kamu kurumunun kendi çalışma alanlarıyla ilgili çok çeşitli verileri elinde bulundurduğu, kurumların bünyesinde kalifiye personelin istihdam edildiği ve kamunun üreteceği bilginin güvenilirlik algısının daha yüksek olacağı göz önünde bulundurulacak olursa üretilen verinin bir araya getirilmesi, işlenmesi ve araştırmacıların hizmetine sunulması faaliyetlerinin kamu eliyle yapılması daha yerinde olacaktır. Böylece olabildiğince düşük bir maliyetle eldeki veriler kullanılabilir hale getirilebilecek ve bilimsel yayın performansı artırılacaktır.

Tüm bu nedenlerden dolayı bir Akademik Veri Merkezinin kurulması, özelde sosyal bilimler olmak üzere Türkiye'nin yayın performansını önemli şekilde artıracaktır. Bu merkez, sadece kamu kurumları tarafından elde edilen verileri sunmakla kalmamalı, özel sektör tarafından üretilen verilerin de temin edilmesi ve aynı kanal üzerinden araştırmacıların kullanımına sunulması amacını taşımalıdır. Kamu sektörü ve özel sektör tarafından sağlanan tüm verilerin güvenilir şekilde işlenerek kullanılabilir hale getirilmesi ve tek bir kanalla araştırmacıya sunulması, çok büyük bir boşluğun doldurulmasına hizmet edecektir. Kurulacak veri merkezi, detaylı ulusal verileri araştırmacıların hizmetine sunmanın yanı sıra uluslararası veri sunucularından elde edilecek uluslararası verileri de sağlayabilecek imkâna sahip olabilmelidir.

Böyle bir merkezin kurulması günümüz şartlarında ancak kamu gücü kullanılarak ve kanun çıkarılmak suretiyle mümkün olabilir. 5429

sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ile yetkilendirilen Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), istatistik üretimi için gerekli gördüğü her türlü ortamdaki veri ve bilgiyi, tüm istatistikî birimlerden, belirlenen şekil, süre ve standartta doğrudan isteme, doğruluğunu araştırma, kontrol etme, ilgililerden ek bilgi ve belge isteme yetkisine sahiptir. Pek çok kurum çalışma alanlarıyla ilgili veri toplayıp bunları çeşitli kesimlerle paylaşabildiği gibi ilgili mevzuat ile TÜİK'e bu konuda bir otorite konumu verilmiştir. Kurulması önerilen Akademik Veri Merkezi, veri toplama ve yayımlama dışında herhangi bir kurum tarafından üretilmeyen ancak akademik çalışmalarda ihtiyaç duyulan verilerin ilgili kurumlara toplatılması veya verilerin düzenli olarak toplanması için ilgili akademik çevrelere destek sağlanması suretiyle çok büyük bir açığı kapatabilir.

Gençler, engelliler, sivil toplum faaliyetleri gibi pek çok önemli konu ile ilgili olarak sağlıklı ve kullanışlı verilerin bulunması mevcut şartlarda mümkün değildir. Çeşitli alanlarla ilgili proje ekiplerine sağlanacak desteklerle elde edilecek veri, muhtemelen bir kamu kurumuna toplatılacak veriden daha sağlıklı ve kullanışlı olacaktır. Çünkü proje ekiplerinde yer alacak akademisyenler, bu verinin aynı zamanda kullanıcısı da olacaklarından uygun metodolojinin belirlenmesi çok daha mümkün olacaktır. Kurulacak Akademik Veri Merkezi'nin eksik alanları belirlemesi ve bu alanlarla ilgili veri toplama faaliyetini başlatması, akademik çalışmalara önemli katkı sağlayabilecektir.

Sonuç

Yayın sayısına göre daha üst sıralarda yer alan Türkiye'nin etki değerine göre çok gerilerde yer alması, yayınların niteliği ve bilim dünyasına katkısı konusunda tereddüde yol açmaktadır. Bu durum sosyal bilimler alanında çok daha belirgin olarak görülmektedir. Bu problemin

İLEM POLİTİKA NOTU

Sosyal Bilimlerde Yayın Performansı ve
Akademik Veri Merkezi Önerisi

çözümü için önerilen Akademik Veri Merkezi ile kamu ve özel sektör tarafından elde edilen verilen tek kanalla araştırmacıların hizmetine sunulabilecektir. Kolay ve güvenilir veriye ulaşmanın sağladığı motivasyonla araştırmacılar, daha fazla yayın yapabilecek, özgün verilerle yapılan yayınlar, bilim dünyasının daha fazla dikkatini çekerek Türkiye'nin yayın performansının artmasına yol açacaktır.

Kurulacak Akademik Veri Merkezinin detaylarının, kurumların görev dağılımının çıkarılacak bir kanunla belirlenmesi, istenen sonuca ulaşılması için önem arz etmektedir. Oluşturulacak kurum, TÜİK'in daha işlevsel bir yorumundan ziyade çeşitli proje gruplarının veri toplama-

sını destekleyecek bir yapıda tasarlanmalıdır. Veri toplanması, sadece kamu kurumlarının yapacağı bir iş olmaktan çıkarılmalı, akademik camianın da bu sürece aktif olarak dâhil edilmesi amaçlanmalıdır.

Kaynakça

Al, U. (2012). Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'nin yayın ve atıf performansı. *Bilgi*, 62, 1-20.

Demirel, I. H., Saraç, C., Gürses, E. A., Akıllı, E., Büyükçınar, Ö., Latif, V. ve Yetkin, S. (Ed.). (2009). *Türkiye bilimsel yayın göstergeleri (II): 1981-2007 Dönemi Tüm Bilim Dallarında Türkiye, Ülkeler ve Gruplar*. Ankara: TÜBİTAK-ULAKBİM.

Türkiye Üniversiteleri'nin Bilimsel Yayın Performansı: 2004-2014 (2015). TÜBİTAK: <http://ulakbim.tubitak.gov.tr/tr/hizmetlerimiz/turkiye-universitelerinin-bilimsel-yayin-performansi-2004-2014> adresinden 26 Ocak 2016 tarihinde edinilmiştir.

